

AUTOREFERAT

1. **Imię i nazwisko:** Karolina Buczkowska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

2006-2007 – zrealizowane Podyplomowe Studium Wiedzy o Kulturze w Instytucie Kulturoznawstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

czerwiec 2006 r. – uzyskanie tytułu doktora nauk o kulturze fizycznej, dziedzina: historia (tytuł rozprawy: *Dzieje turystyki w Poznaniu 1945-1998*)

2002-2006 – zrealizowane studia doktoranckie z zakresu nauk o kulturze fizycznej w Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu

2000-2002 – zrealizowane studia magisterskie na Wydziale Turystyki i Rekreacji Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu, kierunek: turystyka i rekreacja

1997-2000 – zrealizowane studia licencjackie na Wydziale Turystyki i Rekreacji Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu, kierunek: turystyka i rekreacja

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

od września 2006 r. – adiunkt w Zakładzie Kulturowych Podstaw Turystyki na Wydziale Turystyki i Rekreacji Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu

2009-2012 – wykładowca (umowa o dzieło) w Gnieźnieńskiej Szkole Wyższej Milenium

2010-2011 – adiunkt (drugi etat) w Katedrze Turystyki i Rekreacji Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej – Wydział Zamiejscowy w Poznaniu

2002-2006 – prowadzenie zajęć dydaktycznych (w ramach studiów doktoranckich i umowy o dzieło) na Wydziale Turystyki i Rekreacji Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

a) Tytuł osiągnięcia naukowego: *Portret współczesnego turysty kulturowego*

b) Autor: Karolina Buczkowska

Tytuł publikacji: *Portret współczesnego turysty kulturowego*

Rok wydania: 2014

Nazwa wydawnictwa: Wyd. AWF w Poznaniu

c) Omówienie celu naukowego w/w pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Portret współczesnego turysty kulturowego to publikacja, która – jak zauważyła w recenzji wydawniczej prof. E. Puchnarewicz – stanowi podsumowanie („ukoronowanie”) mojej dotychczasowej, wieloletniej drogi badawczej, dotyczącej turystyki kulturowej, a w szczególności jej uczestników. Jest to zagadnienie bardzo ważne obecnie, albowiem w Polsce od kilku lat mówi się dużo o turystyce kulturowej jako o fenomenie, trendzie, ważnym segmencie rynku, zjawisku wszechobecnym i coraz bardziej popularnym. Dyskusje nad turystyką kulturową (prowadzone zarówno przez praktyków, jak i teoretyków zjawiska) toczą się głównie w kontekście tworzenia i dostępności kulturowych/kulturalnych atrakcji turystycznych (pojedynczych produktów, szlaków kulturowych, bądź kompleksowych pakietów), kreowania markowych produktów i form, które turyści mogą realizować, ofert dostępnych na rynku, potencjału kulturowego dla rozwoju tego rodzaju turystyki, definiowania jej, kształcenia kadr do jej przygotowywania i realizowania, a także roli instytucji kultury w jej udostępnianiu turystom. Taką tematyką ja także zajmowałam się na początku swych dociekań naukowych, lecz szybko zauważyłam, że na marginesie tych rozważań są turyści – uczestnicy i odbiorcy ofert turystyki kulturowej. Rozważania na temat tych właśnie osób – chociażby na łamach publikacji naukowych i popularnonaukowych – podejmowano do tej pory zasadniczo bardziej w kontekście tego co dla nich posiada rynek, a nie tego, kim oni są, jak podróżują, co ich wyróżnia i czego od tego rynku oczekują. Tematu potrzeb, zachowań, specyfiki podróży czy profili turystów kulturowych (a tym bardziej tego,

czy takie profile w ogóle istnieją) trzeba się nieźle naszukać w publikacjach polskich specjalistów od turystyki (na próżno szukać ich w opracowaniach antropologicznych, kulturoznawczych, społecznych).

Głównym obiektem moich badań uczyniłam więc od 2009 r. uczestników turystyki kulturowej, a w publikacji, którą przedstawiam jako osiągnięcie naukowe (zawierającej podsumowanie tych badań), prezentuję skonstruowany **portret współczesnego turysty kulturowego**.

Słowa portret używam w pracy metaforycznie, odnosząc się jednak do jego słownikowej etymologii. Zgodnie ze *Słownikiem terminologicznym sztuk pięknych* (1996) portret to bowiem „przedstawienie malarskie, rzeźbiarskie, graficzne lub rysunkowe wyglądu konkretnego człowieka (modela). (...) Najczęściej ukazany jest z akcesoriami, atrybutami jego stanu, władzy, zawodu (...) Ważne jest upozowanie modela i sceneria, w której został przedstawiony”, a jednocześnie znaczenie ma fakt, że: „we wszystkich nowoczesnych i współczesnych kierunkach artystycznych portret stanowi ważny gatunek tematyczny, dający twórcy możliwość studiowania wewnętrznych przeżyć portretowanego bądź jego konstytucji duchowej”. Portret współczesnego turysty kulturowego ukazuje więc odróżniające go od innych turystów cechy, motywacje, preferencje, zachowania turystyczne, stosunek do kultury, stosunek do innych kultur. Obejmuje jego *profil demograficzny*, uwzględniający: wiek, płeć, wykształcenie i inne dane demograficzne (opracowany na podstawie analizy literatury i przeprowadzonych badań ilościowych), a także *profil kulturowy*, na który składają się: *wzorzec/wzór kulturowy* (opracowany na podstawie przeprowadzonych badań jakościowych i analizy literatury; oprócz wzorca typowego turysty kulturowego stworzony został także wzorzec typowego turysty pseudokulturowego, który jest ważnym uzupełnieniem tego pierwszego) oraz *obraz społeczny* (opracowany na podstawie przeprowadzonych badań ilościowych).

W odniesieniu do postawionego celu badań, sformułowałam jakościowe pytania badawcze. Pytanie główne brzmiało: *Jaki jest portret współczesnego turysty kulturowego?*, a towarzyszyły mu następujące pytania szczegółowe: *Jak definiowany jest turysta kulturowy w literaturze? Czy naukowcy są zgodni w tej kwestii?; Jakie cechy posiada turysta kulturowy? Czy istnieją: wzorzec kulturowy, obraz społeczny i profil demograficzny tej postaci? Jeśli tak, to kim jest – zgodnie z nimi – typowy turysta kulturowy (w tym polski turysta kulturowy)?; Gdzie sytuuje się turysta kulturowy w ogólnych podziałach turystów? Jakie są typy turystów, które można znaleźć w literaturze bliskie turyście kulturowemu? Ile takich podziałów*

funkcjonuje – co je łączy, co je dzieli?; Kim był podróżnik (turysta) kulturowy w przeszłości? Czy i jak zmieniały się motyw i sposoby jego podróżowania?

Aby móc badać uczestników turystyki kulturowej musiałam rozstrzygnąć istotne kwestie terminologiczne w tym zakresie, albowiem naukowcy i praktycy turystyki nie są zgodni co do definicji turysty kulturowego. Literatura naukowa z zakresu turystyki zawiera różne opisy tej postaci, w treści których można zauważyć znaczne rozbieżności. Uszeregowałam je w trzy grupy. Do pierwszej z grup definicji można zaliczyć te, w których nie ma odniesienia do żadnych motywacji kulturowych, które kierowałyby turystą – w nich postać turysty kulturowego określana jest po prostu jako „każdy, kto odwiedza atrakcję kulturową”. Kolejna grupa definicji zawiera takie, w rozumieniu których turystą kulturowym może być zarówno osoba kierowana motywacjami kulturowymi, jak też taka, która ich nie przejawia – autorzy tych definicji podają więc, że turystą kulturowym jest: „każdy, kto odwiedza atrakcję kulturową oraz wybrani odwiedzający, dla których kultura jest główną motywacją”, „każdy, kto odwiedza atrakcję kulturową oraz różne typy turystów kulturowych w zależności od poszukiwanych zysków z wizyty”, „każdy, kto odwiedza atrakcję kulturową lub atrakcję dziedzictwa kulturowego oraz niektórzy turyści dla których wizyta taka jest jedyną lub główną aktywnością wakacyjną” czy „każdy, kto odwiedza atrakcję kulturową oraz wybrani turyści skupieni na kulturze w podróży”. I wreszcie do trzeciej grupy definicji turysty kulturowego można włączyć takie, w których silna motywacja kulturowa turysty odgrywa już znaczącą (kluczową) rolę. Przykładem definicja: „turysta kulturowy to ktoś, kto doświadcza miejsc historycznych, zabytków i budowli, odwiedza muzea i galerie, uczęszcza na koncerty i przedstawienia oraz jest zainteresowany owym doświadczeniem kultury danego miejsca”. Ja odnoszę się do stanowiska badaczy z trzeciej grupy, dla których turystą kulturowym kierują silne motywacje i zainteresowania kulturowe, dla których postać ta podróżuje by poznawać, doświadczać i zgłębiać kulturę miejsc, do których dociera oraz która podróż kulturową uczyniła ważnym elementem swego stylu życia.

Z uwagi na moje podejście badawcze do podejmowanej tematyki odnoszącej się do turystów kulturowych, odwołuję się w swej pracy do takich dziedzin nauki jak: historia podróży, kulturoznawstwo, socjologia kultury i podróży (turystyki), lecz zdecydowanie sytuuję ją w obrębie antropologii (kultury, mobilności i turystyki), powołując się na słowa W.J. Burszty (1996): „tylko antropologia, na mocy swej racjonalności, jako reprezentantka kultury centralnej, może poznawać każde społeczeństwo, przekraczając niejako obowiązujące innych konwencje, dystansując się od nich w tym specyficznym, analitycznym i opisowym

sensie. Dzięki temu zdolna jest tworzyć wiedzę na temat wszelkiej kultury, każdego społeczeństwa...” Tu można niewątpliwie odnieść się do turystów kulturowych jako wybranej grupy światowej społeczności turystów, zaliczanych oficjalnie do grup migrujących i pytać m.in. o to czy wszędzie turystów kulturowych wyróżniają te same cechy lub czy różnią się oni od siebie za względu na różnice kulturowe, a także na ile wyjątkowi są turyści kulturowi (i czy w ogóle są) w porównaniu z pozostałymi turystami.

Antropologia turystyki kulturowej jest bardzo potrzebną współcześnie subdyscypliną nauki, albowiem czym innym jest badanie relacji: „turysta - tubylec” (i jego kultura), gdy mamy do czynienia z turystami w nie do końca określonym stopniu zainteresowanymi ową kulturą i tworzącymi ją ludźmi, nieprzygotowanymi do wyprawy, nastawionymi na bierny (lecz inwazyjny) odbiór zastanej rzeczywistości, nierzadko będącymi uczestnikami tzw. „wycieczek kanibali”, poszukujących „autentyczności” o jakiej nie mają pojęcia – takimi osobami antropologowie zajmują się już od dawna, a czym innym jest badanie i analizowanie zachowań turystów maksymalnie motywowanych kulturowo do wypraw i poznawania innych kultur, przygotowanych do spotkań i aktywnych (lecz nieinwazyjnych) w relacjach „turysta-tubylec”, uznających za autentyczną zastaną (zarówno tę teatralną, jak i nieteatalną) rzeczywistość – takich badań cały czas brakuje. Sądzę, że jeśli takowe się w przyszłości rozwiną, pozwolą nie tylko na porównanie z wynikami dotychczas istniejącymi (i wysnucie odpowiednich wniosków), ale też będą stanowiły wspaniałą bazę do działania dla organizatorów, badaczy, jak i samych uczestników turystyki kulturowej.

Praca nad ustaleniem portretu współczesnego turysty kulturowego wiązała się z wyborem metodologii, która pozwoliłaby połączyć badania nad turystyką z badaniami antropologicznymi. Z trzech istniejących typów projektów badawczych: jakościowego, ilościowego i mieszanego, na potrzeby swoich badań, wybrałam więc typ ostatni: projekt badawczy metod mieszanych, decydując się na triangulację danych i triangulację metod (obu typów: w ramach metod oraz między metodami). Po wyborze projektu badawczego o charakterze mieszanym zdecydowałam się także na mieszane strategie badawcze jako sposób realizacji projektu (schemat/model badań), który nadał określony kierunek moim działaniom. W celu zgromadzenia, analizy i interpretacji danych wybrałam mieszane metody badawcze. Metodą jakościową, która zastosowana została przeze mnie w celu realizacji zadań badawczych, była metoda terenowa, prowadzona poprzez obserwację, natomiast metodą ilościową: metoda badań sondażowych. Kompleksowa teoria przedstawiona w pracy, omówiona została z zastosowaniem techniki analizy literatury przedmiotu – objęła opisy

i krytykę opublikowanych do tej pory wyników badań i twierdzeń w innych pracach naukowych na temat turystyki i turystów kulturowych oraz ukazująca dorobek naukowy z tego zakresu, wraz z jego osiągnięciami i brakami.

Na początku badań założyłam, że obserwacja turystów (kulturowych i pseudokulturowych) będzie prowadzona dwutorowo. Miała więc po pierwsze charakter obserwacji uczestniczącej (jawnej i ukrytej) i prowadzona była podczas realizowanych przeze mnie podróży służbowych i prywatnych w latach 2010-2013 – w rezultacie odbyłam ich ponad 45, a wyjazdy te miały różny charakter, różną długość trwania, realizowane były w różnych przestrzeniach kulturowych – w Polsce i za granicą, wśród różnych grup społecznych – zarówno osób znających się, mi znanych, a także wśród zupełnie mi i sobie wzajemnie obcych; obserwacją objęłam także turystów spotykanych w podróży. Drugi typ obserwacji miał charakter obserwacji nieuczestniczącej, prowadzonej równoległe z badaniami sondażowymi za pomocą kwestionariusza ankietowego wśród turystów i mieszkańców Poznania zwiedzających miasto lub uczestniczących w jego eventach kulturalnych latem i jesienią 2010 r. Obserwację kilkudziesięciu turystów prowadziłam w ośmiu różnych miejscach. Celem zastosowania tej metody badań było skonstruowanie wzorca kulturowego typowego turysty kulturowego oraz wzorca kulturowego typowego turysty pseudokulturowego, a także opracowanie typów specjalistycznych turystów kulturowych, weryfikując jednocześnie zastane sytuacje, z opisanymi w literaturze przedmiotu.

Metoda badań sondażowych pozwoliła z kolei na przeprowadzenie badań wśród dwóch wybranych przeze mnie odrębnych grup osób: studentów uczelni poznańskich (badaniem objęto 2510 os. – studentów wybrano jako grupę przeważającą wśród grup społecznych turystów kulturowych na świecie,) oraz turystów i mieszkańców Poznania, zwiedzających miasto lub uczestniczących w jego eventach kulturalnych (1620 os.), w celu sprawdzenia i zaprezentowania ich preferencji i zachowań w kontekście turystyki kulturowej, a w dalszym etapie, na stworzenie charakterystyki i obrazu społecznego polskiego turysty kulturowego.

Sondaż miał charakter badania przekrojowego albowiem dane zbierane były w jednym czasie. Dane gromadzone były za pomocą kwestionariuszy ankiet do samodzielnego wypełniania. Kwestionariusz dla studentów opracowałam samodzielnie, natomiast kwestionariusz dla turystów i mieszkańców Poznania stanowił adaptację do polskich potrzeb międzynarodowego arkusza ATLAS (jednocześnie badania tym narzędziem wpisały się w kontekst ogólnoswiatowych badań nad turystyką kulturową). W przypadku badań arkuszem ATLAS zakładałam (po analizie opisów tych badań, dostępnych w literaturze), że pozwolą one

określić motywacje turystycznych wizyt w miejscach i obiektach kultury, czy podczas wydarzeń kulturalnych oraz zachowania turystów, lecz nie dadzą możliwości wskazania pełnego obrazu społecznego turysty kulturowego.

Publikacja *Portret współczesnego turysty kulturowego* składa się z wprowadzenia, dziewięciu rozdziałów oraz zakończenia, uzupełniają ją spisy rycin i tabel, indeks nazwisk i indeks pojęć, obszerna bibliografia oraz streszczenie w języku angielskim.

We wprowadzeniu do publikacji zawarłam cel, pytania i zadania badawcze pracy, dyskurs na temat rozumienia turysty kulturowego, informacje na temat stanu obecnego badań nad turystyką kulturową w Polsce. Następnie odniosłam się do antropologii kultury i turystyki oraz metodologii badań w turystyce i antropologii, a także omówiłam projekty, strategie i metody badań, które zastosowałam w pracy oraz wykorzystane materiały źródłowe. Wprowadzenie kończy informacja o kilku niuansach terminologicznych pracy i jej konstrukcji.

Treść pierwszych trzech rozdziałów ma charakter teoretyczny i odnosi się do zagadnień takich jak: *Podróż jako zjawisko kulturowe w epoce płynnej nowoczesności*, *Turystyka kulturowa jako platforma wyjazdów miłośników kultury*, *Turyści kulturowi dawniej – rys historyczny*. W rozdziale pierwszym odnoszę się do specyfiki współczesnej kultury i jej wzajemnych relacji z turystyką, odwiecznego konfliktu pojęć turysta i podróżnik; ponadto, charakteryzuję turystę jako postać nowoczesną, odnosząc się do jego nowych oblicz: postturysty, turysty zrównoważonego i turysty w rytmie *slow*, jak również prezentuję postawy i sytuacje, które utrudniają turystom wchodzenie w relacje międzykulturowe. W rozdziale drugim prezentuję specyfikę współczesnej turystyki kulturowej oraz odnoszę się do niej jako do stylu życia, wskazując m.in. na potrzeby i motywy turystów kulturowych, jako jego ważne elementy. Rozdział trzeci zawiera natomiast najbardziej charakterystyczne modele podróżników i turystów kulturowych poszczególnych epok wraz z wybranymi przykładami wybitnych jednostek.

Rozdział czwarty poświęcony jest *uczestnikom turystyki kulturowej w ujęciu statystycznym* – prezentuję w nim przykłady z literatury przedmiotu oraz tworzę na ich podstawie funkcjonujący w powszechnym rozumieniu profil demograficzny turysty kulturowego na świecie.

Rozdział piąty: *Wzorzec kulturowy turysty kulturowego i turysty pseudokulturowego (na podstawie badań terenowych i analizy literatury przedmiotu)* jest relacją z przeprowadzonych przeze mnie badań terenowych techniką obserwacji oraz dogłębnej analizy

literatury, dzięki czemu udało się stworzyć wzorce: turysty kulturowego i turysty pseudokulturowego. W rozdziale kolejnym (szóstym), zatytułowanym: *Klasyfikacje turystów kulturowych w literaturze* dokonuję przeglądu zarówno ogólnych podziałów turystów, jak i typologii turystów kulturowych, odnosząc się w nim do skonstruowanych wcześniej wzorców turysty kulturowego i pseudokulturowego. Rozdział siódmy pt. *Typy specjalistyczne i grupy specjalne turystów kulturowych* zawiera opracowane przeze mnie ponad 50 specjalistycznych typów turystów kulturowych a także odniesienie do dzieci i osób niepełnosprawnych intelektualnie jako grup, które mogą być uznawane za pełnoprawnych turystów kulturowych.

Ostatnie dwa rozdziały pracy są zapisem przebiegu, analizy i wyników dwóch niezależnych badań ilościowych, przeprowadzonych przeze mnie na wspomnianych grupach badanych, stąd rozdział ósmy odnosi się do treści takich jak: *Młody polski turysta kulturowy – obraz społeczny (na podstawie badań ilościowych poznańskiego środowiska akademickiego)*, a rozdział dziewiąty obejmuje zagadnienie: *Turyści i mieszkańcy Poznania wobec jego atrakcji kulturowych – obraz społeczny (na podstawie badań ilościowych ATLAS)*.

Jeżeli chodzi o efekty moich działań, to dostępne w literaturze wyniki badań prowadzonych przez różnych badaczy, w różnych krajach i na różnych grupach osób, w zestawieniu z danymi pozyskanymi przeze mnie w dwóch niezależnych badaniach ilościowych przeprowadzonych w Poznaniu pokazały, że możliwe jest opracowanie *profilu demograficznego turysty kulturowego*, albowiem większość cech dominujących w poszczególnych zestawieniach powtarza się, wskazując tym samym na pewne tendencje w tym sektorze turystyki. Istotne cechy wspólne turystów kulturowych okazały się następujące: częściej są nimi kobiety niż mężczyźni, najczęściej osoby w wieku 20-30 lat, studiujące lub posiadające wyższe wykształcenie, o dobrej lub bardzo dobrej sytuacji materialnej.

Wzorzec kulturowy typowego turysty kulturowego i towarzyszący mu jego antywzór, czyli *wzorzec kulturowy typowego turysty pseudokulturowego*, stworzone na podstawie prowadzonych przeze mnie przez prawie cztery lata obserwacji oraz dzięki analizie literatury pokazały z kolei, że to dwie skrajne postaci, które odróżnia wiele cech i zachowań, wynikających ze stylu życia tych turystów i które ten styl jednocześnie kreują. Gdy przed kilku laty zaczęłam wdrażać się w tematykę turystyki kulturowej i rozpoczynałam badania nad jej uczestnikami, nie przypuszczałam, że ich efektem stanie się m.in. ów antywzór turysty kulturowego, który – mam nadzieję – przyczyni się do wprowadzenia do terminologii turystycznej określeń turysta pseudokulturowy i turystyka pseudokulturowa. Dziś z całą

pewnością wiem, że takie rozgraniczenie jest niezbędne, by móc mówić o turystyce kulturowej bez niedomówień, nadinterpretacji czy sztucznego „napychania” statystyk turystów kulturowych turystami pseudokulturowymi oraz że jest ono bardzo pomocne w mówieniu i pisaniu o turystach. Pozwoli ono być może także wyeliminować z powszechnego użycia bardzo niefortunne zestawienie quasiprzeciwieństw: turysta kulturowy - turysta masowy, które narodziło się przed laty w celu podkreślenia, że turysta kulturowy jest „dobry”, a turysta masowy „zły” – temu drugiemu przypisuje się bowiem w literaturze wiele negatywnych cech. Tak naprawdę jednak pojęcie „masowy” odnosi się do określania ilości a nie jakości i powinno być zestawiane w parze tylko z określeniem: „turysta indywidualny”. W globalizującym się dzisiaj coraz szybciej świecie, w którym turystyka stanowi jeden z kluczowych elementów, nie ma już miejsca na nie-masowość. Turyści to też więc ogromna migrująca nieustannie „masa” osób, wśród których nie brakuje turystów docierających do innych kultur, przestrzeni kulturowych czy atrakcji kulturalnych itp. Część z nich podróżuje indywidualnie, a część w większych grupach; część organizuje wyjazdy samodzielnie, a część zdaje się na biura podróży; część dociera do popularnych destynacji kulturowych, część poszukuje miejsc mniej zatłoczonych, lecz wszyscy oni są turystami masowymi. To, kim są w podróży – czy turystami kulturowymi czy pseudokulturowymi, zależy więc jedynie od ich postaw, zachowań, wiedzy, stylu życia i stylu podróży.

W przypadku polskich turystów kulturowych, których *obraz społeczny* składa się także na tytułowy portret współczesnego turysty kulturowego, to niewątpliwie można uznać (na podstawie badań osób odwiedzających atrakcje kulturowe Poznania), że stanowią oni w Polsce ważny segment rynku turystycznego, mimo, że trudno określić jaki odsetek turystów prezentują (kwestionariusz ATLAS nie okazał się wystarczającym do tego celu narzędziem). Niewątpliwie jednak badanie motywacji tych osób potwierdziło słuszość głoszonej na łamach literatury współczesnej zasady turystyki kulturowej: „3 x E”, obejmującej zdobywanie wiedzy, rozrywkę oraz ekscytację, albowiem czynniki te okazały się w podobnym stopniu istotne dla wszystkich badanych. Ponadto, badania wykazały, że część turystów chętnie uczestniczy w wyjazdach i wakacjach kulturowych oraz podejmuje podczas nich aktywności kulturalne, a także, że w dużych miastach mamy do czynienia z tzw. „turystami we własnym mieście”, a więc mieszkańcami, którzy także chętnie je zwiedzają i poznają. Z kolei badania przeprowadzone na studentach poznańskich uczelni pokazały, że turystami kulturowymi z całą pewnością można określić jedną piątą z nich i można to – jak

sądzę – uznać za wynik wysoce zadowalający, a także, że studenci wykazują liczne cechy turystów kulturowych ze wzorca typowego turysty kulturowego.

Po zaprezentowaniu portretu współczesnego turysty kulturowego, na końcu publikacji podjęłam się zadania rozstrzygnięcia wspomnianej kwestii problemu z precyzyjnym zdefiniowaniem turysty kulturowego. W oparciu o przeprowadzone prace nad jego portretem, zaproponowałam, by określać go następująco: Turysta kulturowy to osoba silnie zmotywowana i przygotowana kulturowo do licznie odbywanych podróży, wyjeżdżająca w celu wielozmysłowego aktywnego poznawania, doświadczania i wchodzenia w relacje z kulturą innych miejsc, w wyniku którego dokonuje się jej rozwój osobisty i kreuje styl życia.

Badania nad turystami kulturowymi i pseudokulturowymi, które przeprowadziłam, pozwoliły mi postawić tezę, że to silna i ważna współcześnie grupa turystów, także w Polsce. Jednakże, by mogli oni dalej rozwijać swe podróżnicze pasje, rynek turystyczny musi poznać ich specyfikę, potrzeby, zainteresowania, profile oraz zacząć odróżniać ich od turystów pseudokulturowych (którzy stanowią grupę znacznie liczniejszą). Nie można także nadal „ślepo” przekładać specyfiki turystów z jednego rynku turystyki na inny i nie można uznawać, że wzorce kulturowe turystów są niezmiennie (tak jak nie jest niezmienny świat, w którym oni żyją i podróżują). Dlatego też ważne jest nieustanne prowadzenie badań (w tym antropologicznych) z tej tematyki, by dawać odpowiedzi na kolejne pojawiające się pytania: *Jak i w którą stronę będzie ewoluowała postać turysty kulturowego: czy będzie się ona rozwijać w pozytywnym tego słowa znaczeniu, a grono typowych turystów kulturowych będzie się powiększać, czy będzie wręcz dokładnie odwrotnie – że przybywać będzie turystów pseudokulturowych?*

Prof. W. Kuligowski (drugi z recenzentów wydawniczych) stwierdził, że podjęty przeze mnie temat sytuuje *Portret współczesnego turysty kulturowego* „wśród prac o charakterze oryginalnym, dotyczących tych wymiarów współczesności, które nie doczekały się jeszcze systematycznych badań i osobnego namysłu” oraz, że „pozycja ta powinna być interesująca dla studentów i studentek wszystkich kierunków zajmujących się turystyką, rekreacją, hotelarstwem, spędzaniem wolnego czasu, ochroną dóbr kultury i dziedzictwa kulturowego, ale także dla kulturoznawców, socjologów, etnologów i antropologów kulturowych”. Mam nadzieję, że takiemu gronu będzie służyć i że przyczyni się do lepszego poznania i rozumienia turystów kulturowych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Obszarem, na którym od chwili zatrudnienia w Zakładzie Kulturowych Podstaw Turystyki Wydziału Turystyki i Rekreacji AWF w Poznaniu, tj. od 2004 r., koncentrują się moje zainteresowania naukowe i badawcze jest **turystyka kulturowa**. Kiedy po raz pierwszy zetknęłam się z tą tematyką, w Polsce niewiele było materiałów naukowych z tego zakresu – istniały jedynie publikacje nawiązujące do niej i zdecydowanie brak było kompleksowych prac w języku polskim (tłumaczonych lub pisanych przez polskich autorów). Samo pojęcie turystyki kulturowej było nawet wówczas mało znane i nieczęsto używane, mimo że sam rodzaj turystyki był przez Polaków od zawsze uprawiany (aspekty kultury uwzględniało popularne od lat krajoznawstwo, które nie jest jednak tym samym co turystyka kulturowa). Pierwsze obszernie teksty, z którymi się więc zapoznawałam były napisane w języku angielskim, w szczególności te autorstwa Grega Richardsa i Melanie Smith – światowych autorytetów w zakresie badań i opracowań na temat turystyki kulturowej.

Moje pierwsze publikacje na temat turystyki kulturowej dotyczyły **form turystyki kulturowej**, takich jak: religijna, muzealna, miejska, eventowa, literacka – pisałam o nich zarówno w szerszym, jak i bardzo wąskim zakresie – były to następujące artykuły: *Specyfika turystyki religijnej oraz pielgrzymkowej polskiej młodzieży katolickiej we współczesnym świecie*, *Znaczenie wystaw czasowych w muzeach Poznania dla rozwoju turystyki kulturowej*, *Turystyka kulturowa koniecznością i szansą dla rozwoju turystyki polskich miast* (oraz po angielsku *Cultural Tourism as a Necessity and an Opportunity for the Development of Tourism in Polish Cities*), *Festivals and Events in Poznan – a City of Much More Than Just International Trade Fairs – the Development of Cultural and Event Tourism*, *O wartościach turystyki stworzonej na bazie bestsellerów autorstwa Dana Browna („Kod Leonarda da Vinci”, „Anioły i Demony”)*. Jak się okazało, była to tematyka poszukiwana i bardzo teoretykom i praktykom turystyki potrzebna.

Wspomniany brak kompleksowej pracy o turystyce kulturowej w języku polskim zmotywował mnie do dalszej szczegółowej analizy literatury anglojęzycznej – w tym celu odbyłam podróż m.in. na Mikkely University of Applied Sciences w Savonlinnie w Finlandii, posiadającego bogate zbiory z tej tematyki. Efektem tych działań stało się wydanie w 2008 r. pionierskiej książki pt.: ***Turystyka kulturowa. Przewodnik metodyczny***. Zawarłam w niej tak ważne i potrzebne wówczas treści jak: związki turystyki i kultury, definiowanie turystyki kulturowej, podziały i opisy jej form, specyfika jej uczestników, historia, stan obecny w Polsce oraz szczegółowa charakterystyka turystyki dziedzictwa kulturowego. Ze względów

finansowych publikacja liczyła ok. 100 stron, lecz jak pokazują liczne jej cytowania przez innych autorów, sędzę, że udało mi się zawrzeć w niej treści najistotniejsze i właściwie omawiające istotę turystyki kulturowej.

Jak się szybko okazało, rok 2008 był przełomowym jeśli chodzi o publikacje w zakresie turystyki kulturowej w Polsce, albowiem pojawiły się wtedy jeszcze dwie prace indywidualne (T. Jędrysiaka i A. Mikosa v. Rohrscheidt) oraz dwie redagowane (przez A. Kowalczyka i przez M. Kazimierczaka). Ta druga praca zbiorowa, zatytułowana: *W kręgu humanistycznej refleksji nad turystyką kulturową*, stanowiła podsumowanie konferencji, której byłam sekretarzem, a która była pierwszą w Polsce poświęconą w pełni turystyce kulturowej (organizował ją Zakład Kulturowych Podstaw Turystyki AWF w Poznaniu). Pojawienie się tytułu książki na ten sam temat, w tym samym czasie, upewniło mnie w słuszności obranej drogi naukowej i zmotywowało do dalszych badań i poszukiwań.

Inicjatywą naukową, w którą włączyłam się także w 2008 r., było podjęcie próby zintegrowania środowiska naukowego, czyli osób, które zaczęły zajmować się turystyką kulturową. Stało się to za pośrednictwem internetowego **czasopisma naukowego „Turystyka Kulturowa”** [www.turystykakulturowa.org], które z inicjatywy A. Mikosa v. Rohrscheidt uruchomiliśmy w październiku 2008 r. (wydawcą zostało Biuro Podróży KulTour.pl, a patronatu udzieliła Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu) – objęłam w nim funkcję zastępcy redaktora naczelnego. W 2012 r. wprowadziliśmy czasopismo na listę czasopism punktowanych z zakresu nauk humanistycznych i społecznych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego – otrzymało wówczas 4 punkty, obecnie ma tych punktów 7. „Turystyka Kulturowa” czytana jest przez kilka tysięcy osób miesięcznie, co pokazuje ogrom zainteresowania tym rodzajem turystyki. W ostatnich latach udało nam się rozbudować redakcję oraz pozyskać szerokie grono naukowców do bazy recenzenckiej i Rady Naukowej, wśród których są także obcokrajowcy – w tym wspomniani wcześniej Greg Richards i Melanie Smith oraz niemiecki specjalista od turystyki kulturowej Albrecht Steinecke, jak również polscy naukowcy reprezentujący różne dziedziny nauki. W 2009 r. na łamy czasopisma wprowadziliśmy kolejny aspekt łączący środowisko: Gnieźnieńskie Forum Ekspertów Turystyki Kulturowej, którzy co miesiąc wypowiadają się na zadane pytanie-problem z zakresu turystyki kulturowej (osobiście głos zabrałam w trzynastu dyskusjach). Ponadto, opublikowałam w czasopiśmie sześć artykułów naukowych o różnej tematyce z zakresu turystyki kulturowej oraz sześć recenzji książek naukowych (były to następujące publikacje, ważne dla turystyki kulturowej w Polsce:

Turystyka kulturowa. Spojrzenie geograficzne, pod red. A. Kowalczyka; Niemczyk A.: *Zróżnicowanie zachowań konsumentów na rynku turystyki kulturowej*; Banaszkiwicz M.: *Dialog międzykulturowy. Przypadek polsko-rosyjski*; Tanaś S.: *Przestrzeń turystyczna cmentarzy. Wstęp do tanatoturystyki*; Gawel Ł.: *Szlaki dziedzictwa kulturowego. Teoria i praktyka zarządzania*; *Turystyka zrównoważona*, pod red. A. Kowalczyka; *Sztuka i podróżowanie: studia teoretyczne i historyczno-artystyczne*, pod red. P. Krasnego i D. Ciarkowskiego).

Następnym etapem mojej drogi naukowej było wydanie w 2009 r., zredagowanej wspólnie z A. Mikosem v. Rohrscheidt, monografii pt. ***Współczesne formy turystyki kulturowej. T.1.*** W recenzji publikacji M. Kazimierczak napisał: „Publikacja stanowi platformę spotkania specjalistów zajmujących się w naszym kraju naukowym badaniem oraz dydaktyką w zakresie turystyki kulturowej i poszczególnych jej form. (...) Monografia pod redakcją dwojga młodych naukowców, notabene rozpoznawalnych w środowisku naukowym jako autorów książek poświęconych turystyce kulturowej (...), utwierdza mnie w przekonaniu, iż publikacja spotka się z żywym zainteresowaniem szerszego grona czytelników, nie tylko tych z wąskiego kręgu środowisk uczelnianych, w których dzieło powstało. O jego przydatności w doskonaleniu profesjonalnym warsztatu naukowego młodych adeptów nauk o turystyce zaświadcza nie tylko to, iż monografia spełnia wszystkie formalne wymogi naukowego opracowania, ale i to, że zawarte są w niej interesujące sposoby prowadzenia dyskursu, argumentacji i konkluzje. Oddany do druku tom pobudza do myślenia i inspiruje, a przede wszystkim porządkuje i pogłębia zrozumienie fenomenu turystyki kulturowej, w jej najróżniejszych przejawach.”

Moje kolejne artykuły naukowe w latach 2009-2010 w dużej mierze nadal oscylowały w zakresie tematyki form turystyki kulturowej, albowiem w tym zakresie najsilniej rozwijał się też rynek turystyki kulturowej oraz istniała potrzeba badania zarówno form popularnych, jak i tradycyjnych: pisałam więc w szczególności o turystyce eventowej, dziedzictwa kulturowego, sentymentalnej, literackiej i religijnej, ale również o formach niszowych i mniej znanych: kreatywnej czy zjawisk paranormalnych, ujmując je albo dość ogólnie albo skupiając się na ich bardzo drobnych aspektach – artykuły te to: *Kulturowa turystyka eventowa*, *Wyjazdy na imprezy elektronicznej muzyki tanecznej formą kulturowej turystyki eventowej*, *Współczesne znaczenie hiszpańskich fiest religijnych w opinii młodych polskich turystów i mieszkańców Hiszpanii*, *Potencjał Wielkopolski w zakresie rozwoju turystyki kulturowej śladami jeździeckich tradycji i dziedzictwa*, *Szlaki kulturowe Europy*, *Możliwości*

i konieczność rozwoju turystyki polonijnej na Cyprze w oparciu o historię podróży i życie Polaków na wyspie. Projekty tras turystycznych, Literatura podróżnicza faktu niedoceniana niszą turystyki literackiej, Wyjazdy na warsztaty muzyki gospel jako nowa forma turystyki religijno-kulturowej w Polsce, Turystyka kreatywna – znaczący trend podróży kulturowych, Turystyka zjawisk paranormalnych (śladami duchów w Polsce).

W roku 2009 zaczęłam interesować się naukowo także **turystami kulturowymi**, w związku ze wspomnianym na początku autoreferatu, totalnym brakiem badań i niewielką wiedzą świata nauki na ich temat. Fakt ten wyzwolił we mnie pytania badawcze: Dlaczego turysta kulturowy jest w Polsce na marginesie badań? Dlaczego zapomina się o nim, skoro bez niego, żadna forma, atrakcja ani oferta nie miałyby prawa bytu? Dlaczego specjaliści od turystyki kulturowej tak rzadko mówią o jej odbiorcach? W latach 2009-2010 dokonałam więc kolejnej, bardzo szczegółowej kwerendy literatury polskojęzycznej dotyczącej potrzeb, motywacji i podziałów ogółu turystów (i na tej bazie budowałam teorię dotyczącą turystów kulturowych), a także anglojęzycznej, aby dowiedzieć się, co o turystach kulturowych piszą naukowcy zajmujący się nimi od lat (jak się okazało, kompleksowych opracowań na ten temat nie ma zbyt dużo). Napisałam wówczas dwa artykuły o turystach kulturowych. Pierwszy z nich: *Turysta kulturowy – klient nietuzinkowy* był w ogóle pierwszym w Polsce artykułem poświęconym stricte turystom kulturowym, a drugi: *Wyjazdy polskich studentów w ramach programu LLP/Erasmus w kontekście turystyki kulturowej* wiązał się z faktem, że od 2008 r. pełnię funkcję wydziałowego koordynatora Programu LLP/Erasmus i mam możliwość obserwowania na co dzień tej niezwykłej grupy turystów kulturowych, jakimi Erasmusi są niewątpliwie (do tematyki Erasmusów powrócę w swych działaniach naukowych też później).

Rosnące w tamtym okresie moje naukowe zainteresowanie turystami kulturowymi, przełożyło się na wystąpienie w drodze konkursu o grant Urzędu Miasta w Poznaniu, przyznawanego na projekty realizowane na poznańskich uczelniach („najistotniejszych z punktu widzenia prestiżu dla poznańskiego środowiska naukowego, o wysokim stopniu innowacyjności oraz podejmujących zagadnienia istotne dla rozwoju Miasta Poznania i poprawy jakości życia mieszkańców”). Otrzymany **grant** wykorzystałam na projekt pt. *Charakterystyka turystów kulturowych w Polsce (badania na przykładzie Poznania)*. Badania przeprowadziłam w okresie: kwiecień-listopad 2010 r., a ich wyniki stanowią część mojego osiągnięcia naukowego opisanego we wcześniejszej części autoreferatu. Pierwsze wyniki badań zaprezentowałam w wystąpieniu konferencyjnym: *Invisible Line between Niche and Massive Aspects of Cultural Tourism of the Poles*. Wystąpienie to miało ważne

przełożenie na moją dalszą drogę badawczą, albowiem zostało wygłoszone przed światowym gremium turystyki kulturowej, podczas konferencji Stowarzyszenia Edukacji w zakresie Turystyki i Czasu Wolnego (The Association for Tourism and Leisure Education - **ATLAS**) w listopadzie 2010 r. w Limassol na Cyprze. Nawiązałam wówczas współpracę z ekspertem turystyki kulturowej Gregiem Richardsem i udało mi się wejść do koordynowanej przez niego międzynarodowej grupy badaczy turystyki kulturowej (Cultural Tourism Research Group), korzystających m.in. z ujednoliconego kwestionariusza ankiety ATLAS. Na potrzeby swoich badań oraz innych polskich badaczy, dostosowałam ten kwestionariusz do naszych potrzeb. Próbkę pierwszych wyników badań przeprowadzonych tą ankietą, zaprezentowałam w artykule: *Kim są polscy turyści kulturowi na Starym Rynku w Poznaniu? Prezentacja profilu na podstawie badań ATLAS*.

Wspomniany grant z Urzędu Miasta Poznania był dla mnie grantem habilitacyjnym i rozpoczęte dzięki niemu szczegółowe badania ilościowe i jakościowe kontynuowałam w kolejnych latach: 2011-2013, czego efektem stała się omówiona wcześniej, wydana w 2014 r., publikacja: *Portret współczesnego turysty kulturowego*.

Prowadzone przeze mnie zajęcia z turystyki kulturowej ze studentami zagranicznymi Programu LLP/Erasmus – w szczególności z Hiszpanii, Portugalii, Turcji, Czech, Węgier, a nawet Niemiec, pokazały, że jest to tematyka, która nie jest zbyt szczegółowo wykładana na ich uczelniach, o profilu turystyczno-sportowo-rekreacyjnym, mimo, że bardzo studentów interesuje. Aby umożliwić im studiowanie turystyki kulturowej podczas stypendium, przygotowałam w 2011 r. podręcznik w języku angielskim, zatytułowany *Cultural Tourism – Heritage, Arts and Creativity*. Zawarłam w nim część treści obecnych wcześniej w polskiej publikacji z 2008 r. (choć znacznie już z perspektywy trzech lat przetworzonych), jak również wzbogaciłam o rozdziały poświęcone turystyce kreatywnej i turystyce kultury współczesnej (równoważnej z turystyką dziedzictwa kulturowego), wprowadziłam opisy nowych form turystyki kulturowej i znacznie rozbudowałam część poświęconą turystom. Książka znalazła się wśród publikacji polecanych przez grupę badawczą ATLAS (na stronach: http://www.tram-research.com/atlas/cultural_tourism_news.htm) – Greg Richards napisał m.in. że zawiera ona bardzo przydatny przegląd ostatnich badań nad turystyką kulturową, włączając w to przegląd definicji i typologii turystów kulturowych.

Artykuły pisane przeze mnie w latach 2012-2013 skoncentrowane już były głównie na turystach kulturowych i na aspektach bezpośrednio ich dotyczących. Powstały wówczas następujące teksty: *Turysta kulturowy w poszukiwaniu genius loci*, *Aspekty religijne*

w podróżyach kulturowych osób starszych (na przykładzie słuchaczy UTW i ATW w Poznaniu), *Erasmus Students: "The Ambassadors" of Cultural Tourism*, *Osoby niepełnosprawne jako pełnoprawni turyści kulturowi*, *Wiecznie w drodze. Migracyjne plany na przyszłość podróżujących studentów*, a także: *Edukacja kulturalna i artystyczna poprzez turystykę kulturową*, *Etyczne dylematy turystyki kulturowej* (oraz po angielsku: *Ethical Dilemmas of Cultural Tourism*), *Czy możliwa jest etyczna turystyka kulturowa?*, *Jakość podróży zatrzymana w pamiątkach*, *Local Food and Beverage Products As Important Tourist Souvenirs*.

Wśród powyższych publikacji szczególne znaczenie ma ta, dotycząca Erasmusów, ponieważ jest zawarta w międzynarodowej publikacji z 2013 r.: ***Routledge Handbook of Cultural Tourism*** pod redakcją Grega Richardsa i Melanie Smith, do której redaktorzy zapraszali wybranych naukowców. Miałam okazję opublikować więc artykuł wśród takich postaci jak Erik Cohen, Tony Seaton, Kevin Meethan, Tom Selwyn czy Michael Hall i wejść do grona światowych badaczy turystyki kulturowej.

Ważnym zadaniem naukowym było też przygotowanie eseju naukowego dla nowo powstałego portalu **Postturysta**, o którym jego twórca (P. Cywiński) napisał do czytelników: „Razem z wybitnymi socjolożkami i socjologami, ekonomistkami i ekonomistami, geografkami i geografami, etnolożkami i etnologami oraz kulturoznawczyniami i kulturoznawcami oddaję w Wasze ręce ogólnodostępne wirtualne narzędzie edukacyjne jakim jest post-turysta.pl. Naszym marzeniem jest, aby narzędzie to stało się swoistym wirtualnym przewodnikiem po ideach i teoriach turystycznych, by tłumaczyło, inspirowało i pomagało podróżować w sposób bardziej świadomy, etyczny i odpowiedzialny”. Tekst na temat tego, czy możliwa jest etyczna turystyka kulturowa, znalazł się wśród esejów takich badaczy jak: Krzysztof Podemski, Andrzej Kowalczyk, Natalia Bloch, Anna Horolets, Magdalena Banaszekiewicz itd.

Wiedzę i rozważania naukowe na temat turystyki kulturowej zdobywam i szerzę nie tylko za pośrednictwem publikacji i powyżej omówionych inicjatyw, ale także podczas konferencji – od początku swej drogi naukowej uczestniczyłam z wystąpieniami w 26 konferencjach naukowych i tematycznych, w tym czterech zagranicznych. Ponadto, podczas zajęć dydaktycznych z zagranicznymi i polskimi studentami turystyki i rekreacji, a w szczególności studentami specjalności turystyka kulturowa z dziennikarstwem (byłam koordynatorem zespołu opracowującego jej program w poznańskiej AWF). Dodatkowo także podczas

wykładów w kilku polskich uczelniach oraz w sześciu zagranicznych ośrodkach akademickich Finlandii, Hiszpanii, Czech i Węgier.

W moim dotychczasowym dorobku brakuje publikacji w czasopismach znajdujących się w bazie Web of Science (WoS) i na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH), co w konsekwencji niesie za sobą brak cytowań, impact factora i Indeksu Hirscha. Taki stan rzeczy wynika jednak z czynników omówionych na początku autoreferatu – turystyką kulturową zajęłam się ponieważ tekstów i badań na jej temat brakowało na polskim gruncie naukowym. Nie było do tej pory konieczne, by zgłaszać teksty do czasopism zagranicznych (w których treści te prezentowane są od wielu lat), kiedy w Polsce miały miejsce tak poważne braki w tym zakresie. Bardziej niż na dostaniu się do tych czasopism, zależało mi w ostatnich latach na szerzeniu tematyki turystyki kulturowej oraz na opublikowaniu tekstu w międzynarodowej monografii ściśle poświęconej turystyce kulturowej. W chwili obecnej, kiedy polska literatura naukowa jest już bogata w teksty na temat turystyki kulturowej, a ja mam już na swoim koncie przeprowadzone badania naukowe nad turystami kulturowymi i posiadam dorobek z tej tematyki, a tym samym własne zdanie i ugruntowane poglądy na jej temat, zamierzam już prezentować swe teksty w czasopismach za granicą.

W 2014 lub 2015 r. ukażą się dwie anglojęzyczne encyklopedie: *Encyclopedia of Tourism* oraz *Encyclopedia of Sustainable Tourism*, do których przygotowałam po dwa hasła (*art and tourist* i *cultural conflict and tourism* – do pierwszej z nich; wspólnie z M. Banaszkiwicz oraz *culture shock* i *tourist trap* – do drugiej) i które zostały przyjęte do druku. Szczególne znaczenie ma ta pierwsza, albowiem redaguje ją znany antropolog turystyki Jafar Jafari i będzie ona wznowieniem jedynej tego typu encyklopedii na świecie (pierwsza edycja miała miejsce w 2000 r.).

Dodatkowym zagadnieniem badawczym, którym od niedawna się zajmuję są **aspekty kulturowe turystyki sportowej**, co wynika z połączenia mojego zainteresowania kulturą (i miejscem człowieka w kulturze) z faktem pracy w uczelni o charakterze sportowym (AWF Poznań). Jako że jestem doktorem nauk o kulturze fizycznej, pełnię funkcję promotora pomocniczego w doktoracie E. Malchrowicz-Moško, zatytułowanym: *Turystyka sportowa w społeczno-kulturowej perspektywie na przykładzie Poznania*. Wspólnie z doktorantką napisałyśmy dwa artykuły: *Turystyka kulturowa sportu. Cultural tourism of sports* oraz *Widowisko sportowe na przestrzeni dziejów jako potencjalny czynnik rozwoju turystyki sportowej*, albowiem właśnie w tym kontekście interesuje mnie turystyka sportowa.

Na chwilę obecną, łączna punktacja z moich publikacji po doktoracie wynosi łącznie 187 punktów.

Pracując przez kilka ostatnich lat nad *Portretem współczesnego turysty kulturowego* zauważyłam, że równie silną grupą co turyści kulturowi jest ich przeciwieństwo czyli turyści pseudokulturowi (wprowadziłam to określenie do tekstów z zakresu turystyki kulturowej) i dlatego w najbliższych latach także im zamierzam się bacznie przyglądać i ich badać. Osoby uczestniczące w turystyce kulturowej pozostaną w centrum moich zainteresowań badawczych albowiem jest to duża, ciekawa i bardzo ważna grupa współczesnych turystów.

Podpis Wnioskodawcy